

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.04.2016

P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2015 r. do czasu zakończenia kontroli oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania ocen w badanych obszarach.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Kontrolę przeprowadził Jerzy Stachowiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/3/2016 z dnia 8 kwietnia 2015 r. [dowód: akta kontroli str. 1]
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Gimnazjum nr 2 im. Powstańców Warszawy w Skarżysku-Kamiennej, ul. Akacyjowa 1, 26-110 Skarżysko-Kamienna (dalej: Gimnazjum, Szkoła).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Krystyna Błaszczuk, Dyrektor Gimnazjum (dalej: Dyrektor). [dowód: akta kontroli str. 2]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

<i>Ocena ogólna</i>	<p>W kontrolowanym okresie w Gimnazjum w niewystarczającym zakresie zapewniono bezpieczne i higieniczne warunki uczenia się.</p> <p>Chociaż uczniom zapewniono stałe godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych oraz równomierne rozłożenie zajęć w poszczególnych dniach tygodnia, to zajęcia wymagające pracy statycznej i zwiększonej koncentracji lokowane były po piątej godzinie lekcyjnej (w 10 z 12 zbadanych oddziałów) lub grupowane w tzw. „bloki” (w ośmiu oddziałach). Nie wszystkie przerwy trwały wystarczająco długo, by zapewnić uczniom możliwość regeneracji.</p> <p>Teren i budynek Szkoły nie spełniały części obowiązujących wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny, co związane było z przeprowadzoną reorganizacją i zmianą siedziby Szkoły.</p> <p>Dopiero w trakcie kontroli zapewniono uczniom możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach².</p> <p>Podjęte działania w zakresie zabezpieczenia dostępu uczniów do treści niepożądanych w Internecie do czasu kontroli nie były skuteczne (nie blokowały dostępu do treści, które mogły mieć negatywny wpływ na rozwój uczniów, jeśli korzystali oni z jednej z zainstalowanych na komputerach przeglądarek internetowych).</p>
---------------------	--

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm. (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny).

Zapewniono uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, wszyscy nauczyciele zostali przeszkoleni z udzielania pierwszej pomocy, a pomieszczenia Szkoły wyposażono w apteczki, choć nie wszystkie zawierały komplet środków, niezbędnych do udzielania pierwszej pomocy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. Według stanu na 30 września 2015 r. w Szkole w 18 oddziałach uczyło się 524 uczniów (w tym 67 spoza rejonu szkoły). Liczba uczniów w klasach mieściła się w przedziale od 24 do 34. [dowód: akta kontroli str. 3, 4, 55]

1.2. Analiza rozkładów zajęć dydaktyczno-wychowawczych 12 (z 18) losowo wybranych³ oddziałów Gimnazjum wykazała, że organizacja pracy uczniów w roku szkolnym 2015/2016 została częściowo ustalona z uwzględnieniem zasad ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej uczniów. We wszystkich oddziałach zapewniono stałe⁴ godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych oraz równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia⁵. Ponadto w dwóch oddziałach przedmioty wymagające pracy statycznej i długotrwałej koncentracji (matematyka, chemia, fizyka) ulokowane zostały na początku lub w środku zajęć, a w czterech oddziałach przedmioty te nie występowały bezpośrednio jeden po drugim (w tzw. „blokach”). [dowód: akta kontroli str. 5-7]

Długość dwóch z ośmiu przerw (po czwartej i piątej godzinie lekcyjnej) wynosiła 15 minut, co pozwalało uczniom m.in. na regenerację sił fizycznych i psychicznych oraz spożycie posiłku. Pozostałe przerwy zostały zaplanowane jako 5-minutowe (występowały one także po zajęciach w-f⁶). [dowód: akta kontroli str. 5-8]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w rozkładzie zajęć czasu pracy uczniów zaplanowano przerwy 5 min. i 2 przerwy 15 min. przypadające jako przerwy obiadowe. Decyzje o przerwach 5 min. podjęto w związku ze zmianą lokalizacji szkoły i utrudnionym dojazdem uczniów do niej. Uczniowie dojeżdżają z dzielnicy Dolna Kamienna, dzielnicy Górna Kolonia i Bór. (ok. 140 uczniów). Dodatkowe wydłużenie dnia pracy nie jest możliwe ze względu na rozkład jazdy linii Miejskiej Komunikacji Samochodowej (przyjazd i powrót uczniów do domu dostosowany jest do rozkładu jazdy). Ponadto uwzględniono prośby rodziców o umożliwienie uczniom korzystania z zajęć pozaszkolnych w godzinach popołudniowych od 15:30 (zajęcia w szkole muzycznej, językowej, tańca itp.). Od września 2016 r. zostaną podjęte rozmowy z Miejską Komunikacją Samochodową o zmianę rozkładu jazdy z ewentualną możliwością wydłużenia przerw do 10 min. [dowód: akta kontroli str. 13]

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie organizacji pracy uczniów stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na ustaleniu uczniom 12 oddziałów Gimnazjum (wszystkich poddanych analizie) rozkładów zajęć lekcyjnych nieuwzględniających części zasad higieny pracy umysłowej: w 10 oddziałach

³ Klasy: 1A, 1B, 1C, 1D, 2A, 2C, 2D, 2E, 3C, 3D, 3E i 3G.

⁴ Z różnicą wynoszącą maksymalnie jedną godzinę lekcyjną.

⁵ Za równomierne obciążenie zajęciami uznano sytuację, w której różnica w liczbie zajęć w poszczególnych dniach tygodnia była nie większa niż jedna godzina lekcyjna oraz nie wystąpił przypadek planowania jednego dnia wyłącznie przedmiotów nie wymagających zwiększonej koncentracji, a kumulowania tych zajęć w innym dniu.

⁶ 1A (środa, czwartek i piątek), 1B (środa, czwartek i piątek), 1C (wtorek i środa), 1D (poniedziałek i środa), 2A (wtorek, czwartek i piątek), 2C (czwartek), 2D (poniedziałek i wtorek), 2E (poniedziałek i wtorek), 3C (środa i piątek), 3D (poniedziałek, środa i piątek), 3E (wtorek, środa, czwartek i piątek), a także 3G (środa i piątek).

zajęcia, w których dominowała praca statyczna i długotrwała koncentracja, odbywały się – przynajmniej raz w tygodniu – po piątej godzinie lekcyjnej⁷, a w ośmiu oddziałach⁸ nie zastosowano naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze (zajęcia z matematyki, chemii i fizyki łączone były „w bloki”). [dowód: akta kontroli str. 5-7]

Stanowiło to naruszenie § 12 ust. 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁹ w związku z § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: (...) Zgodnie z uchwałami Rady Miasta z dnia 23 kwietnia 2015 r. w sprawie likwidacji Gimnazjum nr 3 im. gen. Hedy Szarego i przeniesieniu Gimnazjum nr 2 im. Powstańców Warszawy do budynku po zlikwidowanej ww. szkole, od 1 września 2015 r. w 18 oddziałach uczy się 524 uczniów. W szkole realizowane są ramowe plany nauczania obowiązujące dla obu grup tj. uczniów z byłego gimnazjum nr 3 i uczniów z gimnazjum nr 2. Od nowego roku szkolnego w celu wyrównania szans, poziomu wiedzy i umiejętności w szczególności z przedmiotów egzaminacyjnych do planów nauczania zostały przydzielone godziny w ramach godzin dyrektorskich tj.: dla uczniów klas 1 – matematyka; dla uczniów klas 2 – historia i język polski, dla uczniów klas 3 – 1 godzina matematyki i 1 godzina języka polskiego. Ponadto za zgodą Wiceprezydenta Miasta Skarżyska-Kamienna z godzin finansowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego w klasach 3 przydzielono dodatkowo 1 godzinę języka polskiego i 1 godzinę matematyki. Od września uczniowie w klasie 3C, 3D realizują 6 godzin języka polskiego i 5 matematyki zaś w klasie 3E i 3G w planie umieszczono 7 godzin języka polskiego i 6 godzin matematyki.

Wychodząc naprzeciw prośbom rodziców, w celu rozwoju zainteresowań uczniów sportem w klasie 1A, 1C i 1E została zwiększona liczba godzin wychowania fizycznego do 6 tygodniowo. Lekcje wychowania fizycznego dla wielu klas (1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 2D, 2E, 2F, 3A, 3B, 3C i 3E) odbywają się w Miejskim Centrum Sportu i Rekreacji w Skarżysku-Kamiennej (dalej: MCSiR). Zajęcia dla wymienionych klas zostały umieszczone zgodnie z harmonogramem w poniedziałek (jedno wejście) na 6-7 godzinie lekcyjnej, we wtorek i czwartek (po dwa wejścia) na 1-2 godzinie oraz na 6-7 godzinie lekcyjnej. Analizując ww. czynniki oraz dostosowanie pomieszczeń znajdujących się w szkole i możliwości kadrowe, należy stwierdzić iż nie jest możliwe ułożyć tak plan lekcji, aby nie występowała kumulacja przedmiotów z bloku matematyczno-przyrodniczego. Plan lekcji układany jest z wykorzystaniem programu komputerowego, w którym definiuje się pewne założenia. Szkoła dokona oceny rozkładu pod kątem możliwości zmian zapewniających spełnienie wszystkich norm. [dowód: akta kontroli str. 12, 13]

Powyższe wyjaśnienia potwierdza uchwała Nr VIII/51/2015 Rady Miasta Skarżyska-Kamiennej w sprawie likwidacji publicznego Gimnazjum Nr 3 im. gen. Antoniego

⁷ Klasa 1C w poniedziałek i wtorek na szóstej godzinie lekcyjnej; klasa 1D we wtorek i środę na siódmej godzinie lekcyjnej; klasa 2A we wtorek na szóstej i ósmej godzinie; klasa 2C w środę na szóstej godzinie lekcyjnej; klasa 2D w poniedziałek i wtorek na szóstej godzinie lekcyjnej oraz w środę na siódmej godzinie lekcyjnej; klasa 2E w środę na siódmej godzinie lekcyjnej; klasa 3C w środę i piątek na szóstej godzinie lekcyjnej; klasa 3D w środę na ósmej godzinie lekcyjnej oraz w piątek na szóstej i siódmej godzinie lekcyjnej; klasa 3E we wtorek na siódmej godzinie lekcyjnej i w środę na szóstej godzinie lekcyjnej; klasa 3G w we wtorek i w czwartek na siódmej godzinie lekcyjnej.

⁸ 1A (wtorek 2 godziny), 1B (wtorek i czwartek po 2 godziny), 1C (wtorek i środa po 2 godziny), 2A (środa 2 godziny), 2C (piątek 3 godziny), 2E (piątek 4 godziny), 3E (wtorek 2 godziny), 3G (poniedziałek 3 godziny i piątek 2 godziny).

⁹ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

Hedy Szarego w Skarżysku-Kamiennej ul. Akacyjowa 1, uchwała Nr VIII/52/2015 Rady Miasta Skarżyska-Kamiennej w sprawie przeniesienia Gimnazjum nr 2 (...) mieszczącego się przy ul. Słowackiego 29 do budynku po zlikwidowanym Gimnazjum nr 3 im. gen. Antoniego Hedy Szarego w Skarżysku-Kamiennej ul. Akacyjowa 1, ramowy plan nauczania na rok szkolny 2015/2016, zgoda Prezydenta Miasta Skarżyska-Kamiennej w sprawie dodatkowych godzin z języka polskiego, matematyki oraz wychowania fizycznego. [dowód: akta kontroli str. 14-19, 29-31]

Uwaga dotycząca badanej działalności

Przerwa międzylekcyjna powinna umożliwić uczniom krótki odpoczynek, załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz przejście z klasy do klasy, a także zachowanie higieny osobistej po zajęciach wychowania fizycznego. W związku z powyższym, zdaniem NIK, przerwa 5-minutowa jest zbyt krótka.

Ocena cząstkowa

W Gimnazjum w niepełny sposób uwzględniono zasady higieny procesu nauczania: ulokowano przedmioty wymagające zwiększonej koncentracji po piątej godzinie lekcyjnej oraz nie zastosowano naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze. Długość przerw nie zawsze umożliwiała regenerację sił i zachowanie higieny osobistej, także po lekcjach w-f.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰, zapewniła uczniom możliwość korzystania z biblioteki¹¹ oraz ze świetlicy (od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30-15.00, z możliwością korzystania z dodatkowych zajęć w godzinach 15.00-17.00). [dowód: akta kontroli str. 8, 20]

Stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych w ten sposób, że na jej terenie znajdowały się:

- sala gimnastyczna o powierzchni 160 m²;
- boisko wielofunkcyjne¹² o wymiarach 26,4 x 45,0 m;
- boisko do siatkówki plażowej o wymiarach 26 x 18 m;
- boisko asfaltowe;
- boisko trawiaste;
- sala fitness o powierzchni 84,3 m²;
- dwie siłownie o powierzchni 41,4 m² oraz 20,4 m².

Na dzień 25 kwietnia 2016 r. stan techniczny i zasady korzystania z urządzeń rekreacyjno-sportowych spełniały wymogi bezpieczeństwa, określone w § 31 ust. 4 i 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny – bramki i kosze do gry były zamocowane na stałe, a we wszystkich miejscach wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych umieszczono tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego. Kwestię nierównej nawierzchni boiska trawiastego i asfaltowego omówiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. [dowód: akta kontroli str. 20-21]

2.2. Stan terenu i budynku Szkoły w zakresie spełnienia wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny na dzień 25 kwietnia 2016 r. przedstawiał się następująco:

¹⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

¹¹ Codziennie (w dni robocze) w godzinach od 8.15 do 16.00.

¹² Z przeznaczeniem do piłki ręcznej, koszykówki, siatkówki i tenisa ziemnego.

- plan ewakuacyjny Szkoły umieszczony był w widocznych miejscach na ścianach korytarza szkolnego na parterze i pierwszym piętrze Szkoły (§ 5 ust. 1 ww. rozporządzenia);
- teren Szkoły ogrodzono (§ 7 ust. 1);
- na terenie Szkoły zapewniono właściwe oświetlenie oraz równą nawierzchnię dróg i przejść (§ 7 ust. 2 pkt 1 i 2);
- otwory kanalizacyjne i studzienki na terenie szkoły zakryto pokrywami i trwale zabezpieczono (§ 7 ust. 3);
- szklaki komunikacyjne wychodzące poza teren szkoły zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię (§ 7 ust. 4);
- pomieszczenia, do których jest wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym, były oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym dostępem (§ 15);
- schody były wyposażone w balustrady zabezpieczone przed ewentualnym zsuwaniem się po nich. Schody nie były śliskie. Miejsca niebezpieczne pomiędzy biegami schodów zabezpieczono kratą (§ 16). W trzech stopniach schodów prowadzących do szatni występowały niewielkie ubytki wymagające naprawy, jednakże nie powodowały one zagrożenia dla zdrowia uczniów. [dowód: akta kontroli str. 20, 21]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że ubytki są spowodowane *zużyciem na przestrzeni lat od powstania budynku tj. 1962 r. przez uczęszczającą do różnych szkół mieszczących się w tym budynku młodzież. Zobowiązuję się usunąć wszystkie nieprawidłowości z chwilą otrzymania środków finansowych z Urzędu Miasta w Skarżysku-Kamiennej.* [dowód: akta kontroli str. 28]

2.3. We wszystkich pomieszczeniach sanitarnohigienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki do higieny osobistej, stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. [dowód: akta kontroli str. 21]

2.4. Przeprowadzona na zlecenie NIK¹³ przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Skarżysku-Kamiennej (dalej: PPIS) kontrola wykazała m.in.:

- meble szkolne oznakowane były zgodnie z PN, zestawione prawidłowo oraz w 100% posiadały certyfikaty;
- 99,8% sprawdzonych stanowisk pracy uczniów dostosowanych było do wymogów ergonomii¹⁴;
- około 50% urządzeń sportowych posiadało atesty bezpieczeństwa¹⁵.

Niedostosowanie stanowisk pracy uczniów do wymogów ergonomii polegało na przekroczeniu określonej w normie wysokości stołów lub krzeseł, odpowiedniej do wzrostu ucznia. Przekroczenia te wystąpiły na sześciu spośród 339 zbadanych stanowisk pracy uczniów i wynosiły odpowiednio 1 cm, 3 cm, 3 cm, 2 cm, 3 cm, 8 cm. PPIS nie zakwalifikował tych ustaleń do nieprawidłowości, lecz formułując doraźne zalecenia, uwagi i wnioski polecił zapewnić dostosowanie wskazanych stanowisk pracy uczniów do wymogów ergonomii. [dowód: akta kontroli str. 65-68]

2.5. Powierzchnie sal lekcyjnych wahały się w granicach od 35,0¹⁶ m² do 64,8 m². Na jedno jednego ucznia przypadało średnio od 1,4 do 2,9 m². W czternastu¹⁷

¹³ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

¹⁴ Spośród 339 zbadanych stanowisk pracy uczniów, w 333 przypadkach były one dostosowane do ergonomii.

¹⁵ Atestów bezpieczeństwa nie posiadał sprzęt stary, nabyty przed 1997 r.

¹⁶ Sala nr 39 jest przeznaczona wyłącznie do zajęć z podziałem na grupy.

¹⁷ Sale klas: 1A, 1C, 1E, 2A, 2B, 2C, 2E, 2F, 3A, 3B, 3C, 3E, 3F, 3G.

spośród osiemnastu sal powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2,0 m². [dowód: akta kontroli str. 32]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *od 1 września 2015 r. do szkoły przy ul. Akacjowej zostały przeniesione w całości liczne klasy, które uczyły się w starej szkole w większych salach. Szkoła przy ul. Akacjowej posiada mniejsze powierzchnie sal. Klas nie mogłam podzielić ze względu na różnice w realizacji ramowych planów nauczania, a co za tym idzie brak możliwości realizacji podstawy programowej. Dbając o rozwój psychiczny i emocjonalny ucznia nie należało ich rozdzielać. Ponadto rodzice otrzymali gwarancję od władz miasta, iż klasy wraz z wychowawcami przechodzą w całości. W kolejnych latach szkolnych przy tworzeniu klas, uwzględnię ilość uczniów jaka powinna przypadać na daną salę lekcyjną.* [dowód: akta kontroli str. 13]

2.6. Na terenie Gimnazjum zorganizowano żywienie uczniów. W Szkole funkcjonowała kuchnia, w której przygotowywane były pełne obiady dla około 120 uczniów. Na potrzeby spożycia przez uczniów gorących posiłków wydzielono odrębne pomieszczenie, w którym zorganizowano stołówkę. Kontrola stanu sanitarnego bloku żywieniowego przeprowadzona przez PPIS nie wykazała nieprawidłowości. [dowód: akta kontroli str. 118, 121]

2.7. Jak wynika z ustaleń kontroli PPIS, ogólny stan sanitarny Szkoły był dobry. Nieprawidłowości dotyczące stanu sanitarnego zostały omówione w dalszej części wystąpienia. [dowód: akta kontroli str. 118-121]

2.9. W Szkole znajdowała się szatnia, w której uczniowie mieli możliwość pozostawienia odzieży wierzchniej oraz obuwia. W pomieszczeniu wyodrębniono dziewięć boksów. Na ścianach każdego boks zamocowano wieszaki przystosowane do zawieszania ubrań lub worków z obuwem. Dwa wejścia do szatni były zamykane na klucz. W pomieszczeniu szatni zamontowano kamerę zapewniającą stały monitoring. Przed wejściami do szatni znajdowały się ławki, umożliwiające dokonanie zmiany obuwia. [dowód: akta kontroli str. 22]

2.10. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, co szerzej omówione zostało w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

2.11. Kontrola PPIS w zakresie obciążenia tornistrów (plecaków) 339 uczniów klas objętych badaniem wykazała, że w 34 przypadkach (10%) ciężar ten przekraczał 10% masy ciała ucznia, natomiast w żadnym przypadku nie przekroczył on granicy 15% (maksymalne przekroczenie wyniosło 13,6%). [dowód: akta kontroli str. 66, 67]

Dyrektor Szkoły wyjaśniając jakie działania podejmowano na rzecz „lekkich tornistrów” podała: *w klasach zostały przeprowadzone pogadanki na temat nadmiernego ciężaru noszonych plecaków i skutków zdrowotnych związanych z przeciążeniem ciała. W kilku przypadkach stwierdzono w zawartości plecaków 2 l butelek z colą – chłopcy, kosmetyki, prostownice do włosów – dziewczynki. Uczulono uczniów, aby do szkoły nie zabierali prowiantu (kanapki, napoje) w nadmiernych ilościach i nieprzydatne do nauki artykuły/przedmioty pozostawiali w domu.* [dowód: akta kontroli str. 129]

2.12. Szkoła zapewniła uczniom dostęp do Internetu na 25 stanowiskach komputerowych. Dostęp do treści niepożądanych zabezpieczono poprzez filtrowanie treści wyszukiwanych w Internecie za oprogramowania „Opiekun ucznia w Internecie”. Ograniczenie dostępu do treści niepożądanych było skuteczne w przypadku korzystania z przeglądarki Internet Explorer, ale zainstalowana na komputerach przeglądarka Opera umożliwiała dostęp do treści stanowiących

zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów, co omówiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. Uczniowie nie mieli dostępu do Internetu poprzez Wi-Fi. [dowód: akta kontroli str. 33]

2.13. Szkoła, stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Uczniowie mieli możliwość skorzystania z usług pielęgniarskich codziennie w następujących godzinach: poniedziałek od 8.00 do 12.15, wtorek od 11.45 do 15.00, środa od 12.15 do 15.00, czwartek od 9.30 do 14.30 i piątek od 12.15 do 15.00. [dowód: akta kontroli str. 20]

Wyjaśniając, jak zorganizowano pomoc przedlekarską w sytuacji, gdy godziny pracy gabinetu nie pokrywały się w całości z godzinami pracy Szkoły, Dyrektor podała: *zatrudnieni w szkole nauczyciele zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy, dodatkowo przeszkoleni zostali również pracownicy szkoły (...). Uczniowie wymagający pomocy przedlekarskiej zawsze taką pomoc otrzymują, a w przypadku konieczności wzywane są fachowe służby medyczne – pogotowie ratunkowe w porozumieniu z rodzicami lub prawnymi opiekunami*. [dowód: akta kontroli str. 27]

Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, sekretariat, kuchnia, pokój nauczycielski, pokoju nauczycieli w-f, sala pedagoga szkolnego w bibliotece oraz gabinet pomocy przedlekarskiej zostały wyposażone w apteczki pierwszej pomocy z instrukcjami jej udzielania oraz środki opatrunkowe o zachowanym terminie przydatności do użytku. Wyposażenie części apteczek było jednak niepełne, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. Szkoła nie dysponowała pracownikami, które wymagałyby wyposażenia ich w apteczki. [dowód: akta kontroli str. 23-24]

Stosownie do § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, wszyscy nauczyciele Szkoły zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy w ramach szkoleń BHP. Postępowanie w razie wypadków przy pracy, wypadków ucznia, w tym zasady udzielania pierwszej pomocy zrealizowano w czasie jednej godziny wykładu i jednej godziny ćwiczeń. Niezależnie od szkolenia BHP, sześcioro nauczycieli wychowania fizycznego oraz sekretarz szkoły przeszli odrębne szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy¹⁸. [dowód: akta kontroli str. 37-54]

2.14. Na terenie Gimnazjum wystąpiło 15 zdarzeń, zakwalifikowanych przez Szkołę jako wypadek. Analiza realizacji przez Szkołę obowiązków w sytuacji wystąpienia wypadku wykazała m.in., że:

- we wszystkich przypadkach zapewniono poszkodowanym opiekę, w szczególności poprzez sprowadzenie fachowej pomocy (pielęgniarka szkolna, lekarz lub przeszkolony nauczyciel), jak i udzielenie pierwszej pomocy, a następnie bezpośrednie przekazanie pod opiekę rodziców;
- prawidłowo prowadzono rejestr wypadków, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;
- we wszystkich przypadkach sporządzono protokół powypadkowy, o którym mowa w § 43 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia;
- każdorazowo zawiadamiano o wypadku podmioty wymienione w § 41 ust. 1 pkt 1-2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny¹⁹. Rada rodziców była

¹⁸ Trzy osoby odbyły szkolenie 5-godzinne, trzy osoby szkolenia 18-godzinne (w tym 5 godzin zajęć praktycznych) i jedna osoba szkolenie 30-godzinne.

¹⁹ Rozporządzenie to wśród podmiotów, które należy powiadomić o wypadku, wymienia także społecznego inspektora pracy. Jak wyjaśniła Dyrektor Szkoły, *związki zawodowe działające w szkole*

informowana o wypadkach na każdym zebraniu. Nie spełniono wymogu niezwłocznego powiadamiania organu prowadzącego, co omówiono w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. [dowód: akta kontroli str. 130-131]

Dyrektor Szkoły, wyjaśniając jakie działania podjęto w celu ograniczenia liczby wypadków podała: *wypadki zaistniałe w szkole w roku szkolnym 2015/2016, to wypadki lekkie spowodowane przez nieuwagę bądź bezmyślność ucznia, które w większości wynikały z uprawiania przez uczniów sportu, a ich przyczyną nie był stan techniczny urządzeń ani boisk. Poszkodowani jak i pozostali uczniowie są pouczani na lekcjach wychowawczych, zajęciach wychowania fizycznego o zachowaniu ostrożności z przypomnieniem zasad bhp obowiązujących w szkole. Środki zapobiegawcze zawarto również w protokołach powypadkowych*. [dowód: akta kontroli str. 133]

2.15. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor Szkoły raz w roku dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły. Kontrole zostały przeprowadzone 1 września 2015 r. oraz 27 stycznia 2016 r.

Zastrzeżenia i wnioski sformułowane w wyniku kontroli dotyczyły stanu podłóg w czterech pomieszczeniach oraz braku osłon na kaloryferach. [dowód: akta kontroli str. 134-141]

Wskazując działania podjęte w celu realizacji ww. wniosków pokontrolnych Dyrektor Gimnazjum podała: *Zalecenia dotyczące stanu podłóg w kilku salach szkolnych zostaną zrealizowane zgodnie z decyzjami Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego do 31 grudnia 2016 r. Aktualnie w trakcie realizacji są zalecenia dotyczące wykonania osłon na kaloryferach. Zakupione zostały już materiały, do wykonania tych osłon, tj. kątowniki, płaskowniki i deski. Osłony są sukcesywnie wykonywane przez rzemieślników zatrudnionych w Szkole. Jednakże z uwagi na inne sprawy priorytetowe niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa uczniom, m.in. przebudowa szatni, koszenie trawy i zieleni na terenie Szkoły, a także bieżące naprawy – montaż osłon zostanie wykonany w najbliższym czasie*. [dowód: akta kontroli str. 172]

2.16. W okresie objętym kontrolą w Szkole zostało przeprowadzonych pięć kontroli PPIS, które dotyczyły bezpieczeństwa i higieny uczenia się. W dwóch kontrolach stwierdzono nieprawidłowości dotyczące jadłospisu i braków w dokumentacji, a także stanu podłóg i ścian w części sal. W trzech kontrolach nie stwierdzono nieprawidłowości. Zalecenia dotyczące jadłospisu zostały zrealizowane w dniu 13 listopada 2015 r. [dowód: akta kontroli str. 142, 143, 146, 147, 150, 151, 154, 155, 158, 161, 162, 167-169, 171]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, na terenie szkoły zapewnia się równą nawierzchnię boisk.

Na dzień 25 kwietnia 2016 r., boisko trawiaste miało nierówną powierzchnię, było zarośnięte trawą i częściowo krzewami. Boisko asfaltowe również miało nierówną powierzchnię. [dowód: akta kontroli str. 20-21]

nie powołały jeszcze społecznego inspektora pracy w związku z reorganizacją i wyborami przedstawicieli ognisk związkowych w placówce. Z wywiadu wynika, że społeczny inspektor pracy zostanie wyłoniony w trakcie wyborów zorganizowanych w najbliższym czasie przez związki zawodowe.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *Gimnazjum (...) funkcjonuje dopiero od dnia 1 września 2015 r., na mocy uchwały Rady Miasta z dnia 23 kwietnia 2015 r. w sprawie przeniesienia Gimnazjum nr 2 (...) mieszczącego się przy ul. Słowackiego 29 do budynku po zlikwidowanym Gimnazjum nr 3 im. gen. Antoniego Hedy Szarego w Skarżysku-Kamiennej ul. Akacyjowa 1. Okres 8 miesięcy w nowej siedzibie – starym zniszczonym budynku i zaniedbanym placu wokół szkoły - to czas intensywnej pracy polegającej na remoncie i modernizacji szatni, malowaniu, naprawach, porządkowaniu, uzupełnianiu i łatania „dziur”. Za mało czasu na rewitalizację budynku z 1962 r. i zniszczonych boisk. Boisko szkolne trawiaste, oraz boisko asfaltowe o nierównej powierzchni służą jako boiska pomocnicze, nie odbywają się na nich rozgrywki sportowe. Trawa na placu szkolnym i boiskach jest sukcesywnie wykaszana, a porastające krzewy wokół są wycinane. Uczniowie korzystają z boiska wielofunkcyjnego. Lekcje wychowania fizycznego odbywają się również na obiekcie sportowym Miejskiego Centrum Sportu i Rekreacji usytuowanym przy ulicy Sienkiewicza 25. Do wyjaśnień załączono uchwałę Rady Miasta Skarżysko-Kamienna z 23 kwietnia 2015 r. w sprawie przeniesienia Gimnazjum nr 2 (...). [dowód: akta kontroli str. 28]*

Boisko sportowe MCSiR udostępniono na podstawie umów nr 51/2015 i 24/2016 zawartych pomiędzy MCSiR i Gimnazjum w dniu 2 września 2015 i 15 stycznia 2016 r. [dowód: akta kontroli str. 56-59]

2. Stosownie do § 2, § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, dyrektor powinien zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole i uczestnictwa w zajęciach, a na jej terenie zapewnić równą nawierzchnię dróg i przejść.

W Gimnazjum stwierdzono²⁰ uszkodzenia, pęknięcia, ubytki płytek PCV na podłogach pięciu sal lekcyjnych (termin usunięcia nieprawidłowości PPIS wyznaczył na 31 grudnia 2016 r.); brudne, zakurzone ściany i sufit oraz zniszczony parkiet w szkolnej sali gimnastycznej (usunięcie do 31 sierpnia 2018 r.); brudne, zakurzone ściany i sufity w sali fitness, siłowniach i szatni (do 31 grudnia 2017 r.); nawierzchnia schodów prowadzących do szatni wytarta, nierówna, z niewielkimi ubytkami (wyznaczony termin usunięcia nieprawidłowości – 31 grudnia 2017 r.). [dowód: akta kontroli str. 67, 71-74]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *W budynku przy ul. Akacyjowej szkoła funkcjonuje od 1 września 2015 r. zgodnie z podjętą przez Radę Miasta uchwałą o przeniesieniu gimnazjum nr 2. Budynek powstał w 1962 r. jako liceum ogólnokształcące, potem szkoła podstawowa, następnie gimnazjum nr 3, obecnie gimnazjum nr 2. Stan zastany budynku jak i boisk szkolnych okazał się gorszy niż obiecywały władze miasta. Od września wykonano własnym sumptem z pomocą Rady Rodziców wiele prac remontowych w najbardziej newralgicznych miejscach – wymianę podłóg w sali 7 i 15, remont szatni, malowanie korytarzy i zagrzybiałych sal lekcyjnych nr 7, 9, 10, 15. Wymieniono przestarzałe zagrażające porażeniem prądem oświetlenie na sali gimnastycznej, zaadaptowano niewykorzystane zagracone pomieszczenie na salę lekcyjną, wykonano intensywne prace porządkowe wokół szkoły polegające na usuwaniu chaszczki i uschniętych drzew. Niestety z powodu braku środków finansowych i czasu (8 miesięcy) zostało jeszcze dużo remontów do wykonania. Zalecenia PPIS dot. wymiany podłóg w salach, malowania sali gimnastycznej, sali fitness, remontu nawierzchni schodów prowadzących do szatni wiążą się z dużymi nakładami finansowymi. Z chwilą otrzymania z Urzędu Miasta dotacji na ten cel*

²⁰ Na podstawie wyników dwóch kontroli PPIS, w tym kontroli przeprowadzonej na zlecenie NIK.

wszystkie nieprawidłowości zostaną usunięte zgodnie z podanymi przez PPIS terminami. [dowód: akta kontroli str. 129]

3. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty, szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

Szkoła nie w pełni zabezpieczyła uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, ponieważ zainstalowana na komputerach przeglądarka Opera umożliwiała dostęp do treści niepożądanych (zabezpieczenia były skuteczne, kiedy uczniowie korzystali z przeglądarki Internet Explorer). [dowód: akta kontroli str. 33]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w celu zabezpieczenia uczniów gimnazjum przed treściami niepożądanymi zainstalowano program „Opiekun ucznia w Internecie” *Multimedialne centrum internetowe w bibliotece jest pod opieką informatyka zatrudnionego przez Urząd Miasta w Skarżysku Kamiennej. Wadliwa przeglądarka została w czasie kontroli odinstalowana.* [dowód: akta kontroli str. 35]

Ponowne oględziny potwierdziły ww. wyjaśnienia, tj. odinstalowanie przeglądarki Opera. [dowód: akta kontroli str. 36]

4. W Gimnazjum nie zapewniono uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, do czego zobowiązuje § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Mogło to mieć wpływ na przekroczenie zalecanego ciężaru plecaków (10% masy ciała) u 10% uczniów (podczas kontroli przeprowadzonej przez PPIS). W części podziemnej budynku Gimnazjum, w jednym z pomieszczeń przechowywane były metalowe szafki (200 szt.). W dniu 28 kwietnia 2016 r. szafki nie były udostępnione uczniom, a jedynie przechowywane wraz z innymi meblami szkolnymi. [dowód: akta kontroli str. 22]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *w ciągu tak krótkiego czasu funkcjonowania w nowym budynku należało w pierwszej kolejności zadbać o bezpieczeństwo uczniów przebywających na jej terenie (remont szatni, wymiana podłóg w salach, wymiana oświetlenia itp.). W czasie trwania kontroli na korytarzach rozmieszczono szafki, w których uczniowie będą mogli zostawiać podręczniki, przybory szkolne. Szafki rozdzielono po 4 szt. na klasę.* [dowód: akta kontroli str. 13]

Przydzielenie po cztery szafki na każdą z klas oznacza, że w zależności od liczebności klasy z jednej szafki korzystać będzie od sześciu do dziewięciu uczniów. Zdaniem NIK takie rozwiązanie budzi wątpliwości co do jego funkcjonalności, a także wskazuje, iż stworzone uczniom warunki pozostawiania rzeczy będą nierówne.

5. Na 13 kwietnia 2016 r. część apteczek w Gimnazjum nie zawierała:

- maseczek do oddychania (sala pedagoga i pokój nauczycieli w-f);
- chust trójkątnych (sala pedagoga i biblioteka);
- opasek elastycznych (pokój nauczycielski);
- koca ratunkowego (sala pedagoga i biblioteka). [dowód: akta kontroli str. 23, 24]

Pomimo że przepisy prawa nie określają, jaka powinna być zawartość apteczki, to powyższe rzeczy należą do zalecanego wyposażenia apteczki²¹.

²¹ www.icd.pl/poradnik/post/apteczka-zakladowa; www.iss.edu.pl/blog/pierwsza-pomoc/apteczka-w-szkole-obowiazek-wyposazenie/

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że braki w apteczkach wynikały z bieżącego zużycia tych środków. Nawet ich chwilowy brak nie wpłynąłby na uniemożliwienie udzielenia pomocy przedlekarskiej osobom potrzebującym. Ponadto mamy stały dostęp do apteczki w gabinecie pielęgniarki, od którego klucze znajdują się w kancelarii szkolnej. Wykazane braki zostały uzupełnione w trakcie trwania kontroli. Ponowne oględziny potwierdziły uzupełnienie braków wyposażenia apteczek. [dowód: akta kontroli str. 27]

6. W Gimnazjum nie spełniono wymogu niezwłocznego informowania o zdarzeniach (wypadkach) organu prowadzącego, czego wymaga § 41 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Dyrektor Gimnazjum wyjaśniła: *Organ prowadzący jest informowany o wypadkach cyklicznie w sprawozdaniach SIO²². W dniu dzisiejszym przesłano do organu prowadzącego wykaz wypadków zaistniałych w roku szkolnym 2015/2016, o kolejnych wypadkach Referat Edukacji w Skarżysku-Kamiennej będzie informowany na bieżąco.* [dowód: akta kontroli str. 133]

Uwaga dotycząca badanej działalności

Zdaniem NIK Szkoła powinna dążyć do zapewnienia w salach lekcyjnych minimum 2 m² powierzchni na jednego ucznia, co pozwoliłoby zagwarantować w większym stopniu komfort nauki oraz zaspokoić potrzeby psychoruchowe uczniów.

Ocena cząstkowa

Szkoła nie zapewniła uczniom w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Stan budynku i terenu nie spełniał części wymogów sanitarno-higienicznych. W Szkole zorganizowany był zespół urządzeń rekreacyjno-sportowych, ale nie zaspokajał on w pełni potrzeb w zakresie lekcji wychowania fizycznego, które odbywały się także na obiekcie sportowym Miejskiego Centrum Sportu i Rekreacji. Dopiero w trakcie kontroli skutecznie zabezpieczono komputery przed dostępem uczniów do niepożądanych treści w Internecie.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

1. Dostosowanie planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych do zasad higieny pracy umysłowej.
2. Kontynuowanie działań zmierzających do zapewnienia odpowiedniego stanu sanitarno-higienicznego budynku i terenu Szkoły, w tym boisk szkolnych.
3. Dokonanie oceny funkcjonalności przyjętego rozwiązania w zakresie umożliwienia uczniom pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w celu sprawdzenia, czy w pełni i w równym stopniu zaspokajają one potrzeby uczniów.
4. Niezwłoczne informowanie organu prowadzącego o zdarzeniach (wypadkach), zgodnie z § 41 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

²² System Informacji Oświatowej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia czerwca 2016 r.

Kontroler
Jerzy Stachowiak
główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
Podpis